

Economisch-Statistische Berichten

Werken of rentenieren

★

Prof. Dr C. Campagne

Het wetsontwerp
Algemene Ouderdomsverzekering
Critiek en voorgestelde wijziging

★

Dr F. Hartog

Engelands zwakke punt

★

C. Vermey

De tankvrachtenmarkt

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

40e JAARGANG

No. 1991

WOENSDAG 10 AUGUSTUS 1955

ZEEREDERIJ

en Cargadoorsbedrijf te Rotterdam

zoekt een

CHEF DE BUREAU,

die tevens belast zal worden met de zorg voor de financiële afwikkeling van de lopende bevrachtingszaken. Gezocht wordt iemand, die over ervaring in een soortgelijk bedrijf en over goede talenkennis beschikt. Geboden wordt een zelfstandige en zeer verantwoordelijke functie. Voor een efficiënte werker met initiatief een in alle opzichten begerenswaardige werkring.

Sollicitanten worden verzocht hun met de hand geschreven brieven, gemerkt „ZR“ te richten aan

Drs Ir H. J. Kolkman, W. Verschoor en Drs J. C. Oudshoorn, Psychologisch Adviseurs, Groothandelsgebouw B 7, Rotterdam

R. Mees & Zoonen

*Bankiers en
Assurantie-makelaars*

Rotterdam

*Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen*

VAKLITERATUUR

verschafft ideeën,

Ideeën betekenen vooruitgang en méér winst.

Wendt U daarom voor het vinden van de benodigde Vakliteratuur tot de specialisten op dit gebied.

Rotterdamsche Couranten Import & Kiosken-onderneming v.h. VAN DITMAR

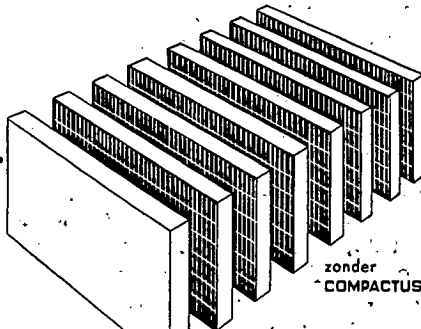
Rotterdam, Schiestraat 32-36. Tel. 111.095 (3 lijnen)

Catalogus op aanvraag gratis verkrijgbaar

Verdubbel

uw

**opberg-
ruimte**

zonder
COMPACTUS

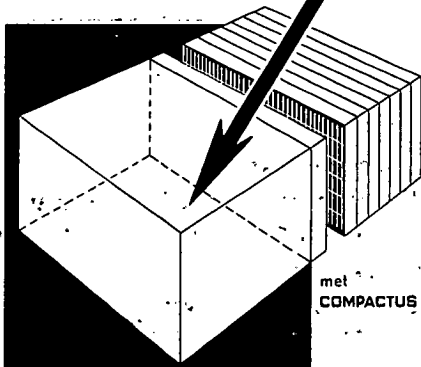
met

COMPACTUS
S Y S T E E M I N G O L D

50%
bergruimte-
besparing

Ned. octrooi no. 68.864.
Belgisch octrooi no. 483 103

Door de toepassing van het COMPACTUS-archief kan men de nuttige opbergruimte in bestaande gebouwen verdubbelen, terwijl men voor nieuwe gebouwen de archiefruimte tot op de helft kan terugbrengen.

met
COMPACTUS

HEEMAF

FABRIEK VAN ELECTRISCHE MACHINES EN APPARATEN

Zie ook de Vacatures op pag. 715 en 716

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheck-rekening 260.34.
Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 29,—, overige landen f 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

No. 1977: f 2,—

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“ f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Werken of rentenieren

Velen werken louter en alleen om aan de kost te komen. Liever zouden zij niets doen, althans zonder deze noodzaak zouden zij in elk geval uit de tredmolen van hun dagelijks werk stappen. Vele anderen daarentegen zouden, ook als zij niet meer voor het geld behoeften te werken, hun dagelijkse arbeid normaal voortzetten. Slechts weinigen is de alternatieve mogelijkheid: werken of rentenieren, beschoren. Maar hoe zou bij de werkende mens de keuze uitvallen, indien hij, bijv. door een erfenis, ineens genoeg geld zou hebben om zonder verder te werken een comfortabel leven te leiden? M.a.w. hoeveel zouden er dan blijven werken en hoeveel zouden er mee ophouden? Zouden diegenen, die nog zouden blijven werken, dan hetzelfde soort werk blijven doen of zouden zij zich met iets anders gaan bezighouden?

Benieuwd naar het antwoord op deze en dergelijke vragen stelden N. C. Morse en R. S. Weiss van de University of Michigan hiernaar een onderzoek in door middel van een „short 'fixed question-free answer' interview of a random sample of employed men in the United States”, dat 401 personen omvatte. Hun bevindingen legden zij neer in een artikel: „The function and meaning of work and the job”, gepubliceerd in „American Sociological Review” van April 1955. De belangrijkste resultaten van hun onderzoek zullen hieronder in het kort worden weergegeven.

Van de geïnterviewden zou 80 pCt blijven werken, ook al zou dit om economische redenen niet meer nodig zijn. Van deze werkwilligen gaf 63 pCt hiervoor „positieve” redenen op, zoals werk geeft bezigheid, is plezierig, is gezond, rechtvaardigt het bestaan, geeft zelfrespect; 37 pCt zou om „negatieve” redenen: ter voorkoming van verveling, van een gevoel van overbodigheid e.d., blijven werken. Uit deze antwoorden mag niet worden afgeleid, dat de mens zich niet kan aanpassen aan een leven zonder werk; zij houden veeleer in, dat de overgang een aanzienlijke aanpassing vereist. Nu bleek uit het onderzoek verder dat, naarmate de 65-jarige leeftijd dichter genaderd en daarmee de gedachte aan pensionering sterker werd, het percentage der geïnterviewden dat zou blijven werken daalde; van de 55-64-jarigen gaf echter toch nog bijna $\frac{2}{3}$ te kennen, dat zij ook zonder noodzaak zouden blijven werken.

De aard van het werk — in de studie wordt onderscheid gemaakt tussen „middle class occupations”, „working class occupations” en „farming” — bleek in het algemeen geen grote rol te spelen bij de keuze tussen werken of rentenieren. Van de ondervraagden in deze categorieën zouden resp. 86, 76 en 86 pCt blijven werken. Een afwijking — althans van het statistische beeld — vertoonden, in de „working class”-categorie, de ongeschoolden: slechts 58 pCt voelde niet voor een renteniersleven. Uit de verkregen antwoorden bleek, dat voor de meesten uit de „middle class”-categorie werken betekende: iets belangwekkends doen, iets ten uitvoer brengen, iets bijdragen, succes oogsten. Het merendeel van de geïnterviewden uit de „working class” beschouwde werken in feite als een synoniem voor „activity” met als alternatief: rondhangen, zich vervelen. Ook de boeren vatten werken in de eerste plaats, hoewel iets minder uitgesproken, op als activiteitsontplooiing.

Het onderzoek bracht voorts aan het licht, dat velen wel ander werk zouden gaan verrichten, indien niet meer voor het levensonderhoud behoefde te worden gezorgd. Terwijl 69 pCt van de boeren en 61 pCt van de „middle class” in dat geval nog hetzelfde soort werk als voorheen zou ambiëren, zou slechts 34 pCt van de „working class” niet van werk veranderen. De ondervraagden uit deze categorie bleken dus het minst gehecht te zijn aan de door hen verrichte arbeid. Het meest voorkomende antwoord op de vraag, wat men dan liever zou gaan doen, luidde: zelf een zaak beginnen, maar wát voor zaak wist men vaak niet.

Samenvattend constateren Morse en Weiss o.a., dat werken voor de meesten meer is dan alleen een middel om aan de kost te komen en dat arbeid op zichzelf, verricht door de „middle class” in het algemeen een ander-soortige bevrediging geeft dan die welke door de „working class” wordt verricht. Voorwaar, geen verrassende constatering. Vele lezers zullen vermoedelijk op grond van eigen dagelijkse waarneming tot eenzelfde conclusie zijn gekomen. De weinig spectaculaire resultaten van het onderzoek van Morse en Weiss zijn daarom wellicht wat teleurstellend. Moge deze teleurstelling worden gecompenseerd door het genoeg eigen opvattingen door statistische onderzoekingen bevestigd te zien.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Werken of rentenieren	703	Ingezonden stuk:	
Het wetsontwerp Algemene Ouderdomsverzekering; kritiek en voorgestelde wijziging, door Prof. Dr C. Campagne	705	Het loon van de overheidsdienaar, door G. E. Rotgans, met een naschrift van Mr H. Snel ..	710
Engelands zwakke punt, door Dr F. Hartog	706	Aantekening:	
De tankvrachtenmarkt, door C. Vermey	708	Betekenis en taak van public relations in de Verenigde Staten, door Drs G. de Bruyn	713
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	714

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr C. CAMPAGNE, Het wetsontwerp Algemene Ouderdomsverzekering; kritiek en voorgestelde wijziging.

In dit artikel maakt schrijver allereerst enkele kritische opmerkingen met betrekking tot de doelstelling van het wetsontwerp Algemene Ouderdomsverzekering: te komen met een eenvoudige regeling, welke administratief gemakkelijk hanteerbaar is. Hierin is men volgens schrijver niet ten volle geslaagd. Vervolgens laat schrijver een kritisch geluid horen ten aanzien van de bepalingen, die in het wetsontwerp zijn geïntroduceerd ten einde een zekere aanpassing aan van uit andere hoofde te verkrijgen pensioenrechten mogelijk te maken. Dit slaat niet alleen op ambtenarenpensioenen, maar ook op pensioenen van werknemers. Ten slotte gaat schrijver na in hoeverre er een mogelijkheid bestaat om een eenvoudige regeling op te zetten, waaraan niet de door hem gesignaleerde bezwaren kleven, t.w. een regeling, welke minder kostbaar zal zijn, niet alleen uit hoofde van administratiekosten, doch waarbij tevens een grote bezuiniging op de premie kan worden verkregen. Schrijver komt dan met een voorstel tot wijziging van het project op een aantal punten.

Dr F. HARTOG, Englands zwakke punt.

De recente credietbeperkende maatregelen van Minister Butler komen niet geheel onverwacht. De positie van de Engelse betalingsbalans en daarmee van het pond sterling is reeds enige tijd aan het verslechteren. Het is niet de eerste keer sinds de oorlog, dat een betalingsbalanscrisis moet worden bezworen. In feite heeft dit verschijnsel reeds een normale periodiciteit van 2 à 3 jaar verkregen. Opmerkelijk zijn de fluctuaties in de monetaire reserves. Deze kunnen echter voor een groot deel verklaard worden uit speculatieve voorraadmutaties. Ook de hoge invoer in de eerste helft van dit jaar zal vermoedelijk voor een aanzienlijk deel uit voorraadaanvulling moeten worden verklaard. Bij grote monetaire reserves zouden deze fluctuaties een vrij onschuldig verschijnsel zijn. De reserves bevinden zich echter steeds ongeveer op de rand van het minimum. Engeland is er niet in geslaagd een deel van de sterke goud- en deviezenaanwas buiten de dollarwereld, die in de laatste jaren heeft plaatsgevonden, naar zich toe te halen. Een dergelijke ontwikkeling wijst op een relatieve inflatie in Engeland. Schrijver toont aan, dat de oorzaak van deze inflatie ligt bij de looninflatie in Engeland. Van een centrale loonbeheersing komt in Engeland weinig terecht. De verschillende groepen loontrekkers trekken zich dus voortdurend aan elkaar op, met als gevolg een blijvende opwaartse druk tegen het loonpeil. Dit wordt mogelijk gemaakt door een toestand van „over employment”. De van andere landen afwijkende monetaire ontwikkeling in inflatoire richting betekent een voortdurend gevaar voor de betalingsbalans. De thans genomen maatregelen, welke gericht zijn tegen de binnenlandse bestedingen, tasten het kwaad niet in de wortel aan.

C. VERMEY, De tankvrachtenmarkt.

De stemming op de tankvrachtenmarkt is, met name sedert Juni, belangrijk verbeterd. Niettemin was het eerste halfjaar voor die tankrederijen, welke schepen voor emplooi op de open markt waren aangewezen, onbevredigend. De stijging der vrachten kwam te laat om de weinig gunstige resultaten gedurende de eerste vijf maanden goed te maken. De duidelijke opleving sedert Juni en de om-

standigheid, dat bevrachters thans reeds, tegen aanmerkelijk hoger vrachten dan enkele maanden geleden golden, hun behoefte aan ruimte gedurende de wintermaanden indekken, wettigt het vertrouwen in rederskringen dat de tankvrachten zich voorshands in stijgende richting blijven bewegen. De, onverwachte, verbetering op de tankvrachtenmarkt is allereerst te danken aan de grote industriële bedrijvigheid in Amerika en West-Europa enerzijds en de ontoereikende Europese kolenproductie, waardoor het verbruik van petroleum wordt gestimuleerd, anderzijds. Voorts speelt vermoedelijk de overweging, dat met stijgende prijzen moet worden gerekend, eveneens een rol, terwijl ten slotte de vrees, dat bij een strenge winter het aanbod van huisbrandolie wellicht ontoereikend zal zijn om in de behoefte te voorzien, er waarschijnlijk toe leidt dat men tijdig de voorraad op peil wil brengen.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr C. CAMPAGNE, Le projet de loi Assurance contre la Vieillesse Générale; critique et modification proposée.

Le but envisagé par le projet de loi Assurance contre la Vieillesse Générale, notamment présenter une organisation simple et souple au point de vue administratif, n'est pas entièrement atteint. L'auteur étudie dans quelle mesure il existe une possibilité de monter une organisation simple ne comportant pas les inconvénients signalés par lui, à savoir une organisation qui soit moins onéreuse, non seulement en ce qui concerne les frais d'administration mais qui permette aussi de réaliser une grande économie sur la prime. Ensuite l'auteur présente une proposition de modification du projet sur un certain nombre de points.

Dr F. HARTOG, Le point faible de l'Angleterre.

Les réserves monétaires de l'Angleterre se trouvent toujours à peu près à la limite du minimum. C'est pourquoi l'on a dû intervenir à plusieurs reprises pour éviter une crise dans la balance des comptes. L'Angleterre n'a pas réussi à compléter ses réserves, ce qui révèle une inflation relative en Angleterre. L'auteur démontre que la cause de cette inflation réside dans l'inflation des salaires. Comme il n'y a pas un contrôle central des salaires en Angleterre, les différents groupes de salariés peuvent faire aligner leurs salaires les uns aux autres, vu le „over employment” qui règne. Ce développement d'inflation qui diffère de celui d'autres pays constitue un danger continu pour la balance des comptes anglaise. Les mesures prises récemment ne vont pas à la racine du mal.

C. VERMEY, Le marché des frets pour les bateaux-citernes.

La tendance du marché des frets pour les bateaux-citernes s'est considérablement améliorée, notamment depuis le mois de juin. Toutefois, la hausse des frets est intervenue trop tard pour réparer les résultats peu favorables des cinq premiers mois de l'année en cours. Ce redressement et le fait que les affréteurs couvrent déjà actuellement leurs besoins de cale pour les mois d'hiver à des taux de fret considérablement supérieurs à ceux qui étaient en vigueur il y a quelques mois, justifient la confiance qui règne dans les milieux des armateurs que les taux de fret pour les bateaux-citernes continueront pour le moment ce mouvement ascendant.

Het wetsontwerp Algemene Ouderdomsverzekering

Critiek en voorgestelde wijziging

Critische opmerkingen.

Hoewel men de bedoeling heeft gehad om met een eenvoudige wet te komen, welke dus administratief gemakkelijk hanteerbaar zou zijn, is men mijns inziens daarin niet ten volle geslaagd. Men heeft uit een oogpunt van eenvoud praktisch de gehele Nederlandse bevolking verzekerd en dus ook groepen daarin betrokken waarvoor een ouderdomsvoorziening allerm minst nodig is. In eerste instantie is deze wet niet nodig voor degenen die uit hoofde van het in hun bezit zijnde kapitaal over voldoende of ruim voldoende inkomsten beschikken. De tweede categorie, welke in dit verband van belang is, zijn de ambtenaren en die werkgevers en werknemers waarvoor een behoorlijke pensioenvoorziening reeds geldt. De doelstelling van de wet moet mijns inziens toch gezocht worden in het feit dat men die ouden van dagen een pensioen wil laten genieten die over onvoldoende middelen beschikken om in hun levensonderhoud te voorzien. Teneinde nu enerzijds het begrip verzekering te introduceren, anderzijds de administratieve eenvoud te betrachten, heeft men globaal gesproken de gehele Nederlandse bevolking onder deze verzekeringsregeling gebracht, dus ook de zeer belangrijke groepen waarvoor deze verzekering allerm minst noodzakelijk is. Men heeft evenwel daarnaast in de geprojecteerde regeling verschillende bepalingen opgenomen welke uit administratief oogpunt niet eenvoudig hanteerbaar zijn, dus administratiekosten vereisen die mijns inziens niet evenredig zijn aan het daardoor te bereiken meer geperfectioneerde resultaat. Met een enkel voorbeeld moge dit worden verduidelijkt.

Degenen die buiten Nederland wonen en niet in Nederlandse Rijksdienst zijn, zijn niet verzekerd gedurende de tijd dat zij in het buitenland verblijven. Eveneens is niet verzekerd degenen die zijn (haar) premie niet betaalt. In al deze gevallen wordt de toegekende ouderdomsrente op evenredige wijze gekort. Een en ander betekent dat de Sociale Verzekeringsbank, het administratieve orgaan dat deze verzekering zal uitvoeren, bij de beslissingen over de toekenningen van de renten in al deze gevallen zal moeten nagaan in hoeverre aftrek noodzakelijk moet worden geacht in verband met het niet-verzekerd zijn gedurende een zekere periode. Nu is nalatigheid van premiebetaling slechts mogelijk in die gevallen waarin de premie door de belastingdienst niet ingevorderd kan worden. Bijvoorbeeld bij faillissement. De mogelijkheid van niet-invordering van premie is bij deze verplichte verzekering praktisch te verwaarlozen. De eenvoud der regeling zou er mijns inziens ten zeerste mee gediend zijn indien de bedoelde aftrekregeling zou verdwijnen. Ik heb hiermede één voorbeeld genoemd. Er zijn er meerdere aan te geven waardoor de regeling gemakkelijker te hanteren zou zijn. Hoe eenvoudiger de regeling is, des te lager zijn de benodigde administratiekosten en er is naar mijn mening bij deze regeling alleszins reden om op de administratiekosten te bezuinigen, zij het dat men dan zal moeten accepteren dat de regeling wat minder perfect wordt.

Een tweede kritische opmerking zou ik willen maken ten aanzien van de bepalingen die men in deze wet heeft geïntroduceerd teneinde een zekere aanpassing aan van uit andere hoofde te verkrijgen pensioenrechten mogelijk te maken. Dit slaat niet alleen op ambtenarenpensioenen

maar ook op pensioenen van werknemers. De mogelijkheid bestaat namelijk dat indien een werknemer een behoorlijke pensioenvoorziening heeft, deze met de uit de regeling voortvloeiende totale pensioen zou genieten dat zijn laatstgenoten salaris overtreft. De regeling acht het noodzakelijk dergelijke gevallen zoveel mogelijk tegen te gaan. Vandaar dat in de geprojecteerde regeling de grondslag wordt gelegd voor een aanpassingsmogelijkheid.

De vraag komt thans aan de orde of hiermede de desbetreffende groep is gediend. Indien men namelijk tot aanpassing besluit is het resultaat dat de betrokken werknemer in plaats van zijn oorspronkelijk in de private sfeer, of ingeval van een ambtenaar volgens de wettelijke sfeer, te claimen pensioen, weliswaar hetzelfde totale bedrag verkrijgt, maar nu gesplitst, te weten in het bedrag voortvloeiende uit de algemene ouderdomsverzekering en het restant-bedrag uit hoofde van de oorspronkelijke pensioenregeling. Nu moet in het algemeen worden gesteld dat de zekerheid van het oorspronkelijke pensioen hoger kan worden aangeslagen dan de zekerheid welke voortvloeit uit de algemene regeling. Ik heb in mijn vorig artikel ¹⁾ reeds gewezen op het gevaar, dat op de pensioenbedragen volgens de voorgestelde wettelijke regeling onder bepaalde economische omstandigheden zal moeten worden gekort.

Naar mijn gevoelen is het voor de betrokken werknemers dus niet onverschillig uit welken hoofde zij een bepaald bedrag aan pensioen kunnen claimen. Deze werknemers gaan er bij de toepassing van de desbetreffende bepaling in feite op achteruit, omdat zij een minder gecureerd ouderdomspensioen zullen verkrijgen.

Ten aanzien van de ambtenarenpensioenen zou ik nog speciaal het volgende willen opmerken. Zoals bekend, zijn de ambtenarenpensioenen als gevolg van het grote tekort dat in het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds bestaat, financieel gesproken niet gecureerd. Hier staat tegenover dat het Rijk de morele verplichting heeft om het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds bij te springen zodra de noodzaak daartoe aanwezig is. In goed vertrouwen zullen de ambtenaren er van uitgaan, dat het Rijk de met hun aangegane pensioenafspraken zal nakomen. Indien er nu evenwel een band gelegd wordt tussen deze Algemene Ouderdomsverzekering en de bijzondere wettelijke ambtenarenpensioenvoorziening is het te voorzien dat, indien het noodzakelijk zal zijn op de pensioenafspraken van de Algemene Ouderdomsverzekering te korten, ditzelfde en in gelijke mate bij de ambtenarenpensioenen zal geschieden. De koppeling legt nu een verband en het moet uit ambtenaarsstandpunt allerm minst wenselijk zijn dat dit verband wordt gelegd. Het is nu de vraag in hoeverre er een mogelijkheid bestaat een eenvoudige regeling op te zetten waaraan bovengenoemde bezwaren niet kleven. Een regeling dus welke minder kostbaar zal zijn, niet alleen uit hoofde van administratiekosten doch waarbij tevens een grote bezuiniging op de premie kan worden verkregen.

Voorgestelde wijziging.

De doelstelling van de Algemene Ouderdomsverzekering is om de ouden van dagen die niet over vol-

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 27 Juli 1955.

doende inkomsten beschikken een ouderdomspensioen te verlenen. Het is dus niet noodzakelijk de groepen van personen, welke al over voldoende inkomsten beschikken, niettemin voor dit ouderdomspensioen in aanmerking te brengen. Het is dus gewensd de groep van personen, welke een pensioen claimen, te begrenzen tot de groep, welke daaraan behoefte heeft. Evenwel dient dit te geschieden zonder dat daardoor een discriminatie geschiedt. Met name zonder dat men hiermede vervalt in een soort armenzorg.

De verzekeringsgedachte moet blijven bestaan. In beginsel moet iedereen voor pensioen in aanmerking kunnen komen, terwijl daarnaast eveneens iedereen in beginsel daartoe moet bijdragen.

Geeft men dus in beginsel een ieder het recht om te claimen, maar beperkt men de toekenning van het pensioen tot degenen wier inkomsten minder zijn dan een nader te bepalen bedrag, dan worden uiteraard de lasten der verzekering in aanzienlijke mate beperkt, doch blijft de verzekeringsgedachte aanwezig. Met name bestaat voor iedere Nederlander, onder welke omstandigheden hij nu ook verkeert, de mogelijkheid dat hij op 65-jarige leeftijd geen voldoende inkomsten zal hebben. Een vermogend man kan dit vermogen verliezen, een ambtenaar met redelijke pensioenvoorzichten kan ontslag nemen of krijgen en een minder goede verdere carrière maken, zodat hij op 65-jarige leeftijd geen voldoende inkomsten heeft. Uiteraard is de kans voor verschillende personen of zij al dan niet op 65-jarige leeftijd voldoende inkomsten zullen hebben, zeer verschillend naar gelang de omstandigheden, echter in beginsel loopt een ieder de kans de 65-jarige leeftijd zonder voldoende inkomsten te beleven. Dit is dan ook de rechtsgrond waarop een ieder moet bijdragen, terwijl uit sociale overwegingen het redelijk moet worden geacht, de ongelijke kans dat de man op 65-jarige leeftijd geen voldoende inkomsten zal hebben, niet a priori in de beschouwing te betrekken. Er wordt dus hiermede een risicoverzekering gecreëerd welke voor ieder een bepaald pensioen in uitzicht stelt, dat echter alleen verleend wordt indien de inkomsten een bepaald bedrag niet te boven gaan. Dit bedrag kan naar loonindex en werkgelegenheid variëren. Het behoeft geen betoog dat deze verzekering veel lagere lasten met zich brengt dan de geprojecteerde verzekeringsvorm, waaruit volgt dat de premie aanzienlijk lager kan worden gesteld, omdat hierin het risico-element verdisconteerd is, dat de man op 65-jarige leeftijd geen voldoende inkomsten heeft.

Op de administratiekosten kan bovendien in aanzienlijke mate worden bezuinigd, indien men de regeling ook in opzet vereenvoudigt. Het meest aangewezen lijkt het voorts geen aparte verzekeringsorganen te creëren, doch zowel de incasso als de excasso aan de belastingdienst op te dragen.

Het project introduceert de belastingdienst reeds als incassobureau. Waarom kan deze zelfde belastingdienst dan ook niet fungeren als instelling welke de uitbetaling van de pensioenen verzorgt, dus bovendien als excassodienst optreden. Practisch zou het dan hierop neerkomen dat in het aangifteformulier voor de inkomstenbelasting voor de 65-jarigen en ouderen, welke aangifte dan voor hen allen verplicht is, enkele nadere gegevens worden gevraagd, opdat de belastingdienst kan beoordelen of de desbetreffende persoon voor een ouderdomspensioen in aanmerking komt. In het bevestigend geval wordt door de belastingdienst een betaling verricht ter grootte van het verschuldigde pensioenbedrag. Uiteraard betekent dit een verzwaring van de taak van de belastingdienst, maar het moet duidelijk zijn, dat de hieruit voortvloeiende administratiekosten beduidend lager zullen liggen dan de administratiekosten welke door een afzonderlijke instelling zullen moeten worden gemaakt ter uitvoering van de desbetreffende taak.

Het komt mij voor dat de belastingdienst, die reeds een zodanig belangrijke taak verkrijgt bij het incasso, een op te dragen taak bij het excasso zeker kan worden toevertrouwd. Vrees dat de belastingdienst uit sociaal oogpunt deze taak bij de uitbetaling der pensioenen niet behoorlijk zou kunnen vervullen, behoeft niet te bestaan.

Wat de regeling in concreto betreft, zou men de 65-jarigen welke uit eigen hoofde een inkomen genieten beneden f 804 een pensioen kunnen verlenen ter grootte van f 804, terwijl men voor de groep met een inkomen begrepen tussen f 804 en het dubbele van dit bedrag, dus f 1.608, een aanvullend pensioen zou kunnen verlenen tot het bedrag van f 1.608. De conjunctuurgevoeligheid van een dergelijke opzet zou aanzienlijk minder zijn dan bij het voorgestelde project. Voorts wordt een grote besparing verkregen op de administratiekosten, terwijl de premie aanmerkelijk kan worden verlaagd.

Vervolgens is als voordeel van deze gewijzigde opzet te noteren dat voor de groepen, welke reeds een redelijke pensioenvoorziening hebben, geen aanpassing noodzakelijk is, een aanpassing welke, zoals gezegd, uit financieel oogpunt allerminst wenselijk moet worden geacht.

Ten slotte wordt bij deze gewijzigde opzet een verdere onbillijkheid weggenomen welke de wet introduceert: met name is het niet in te zien waarom wel voor pensioenen een aanpassingsregeling moet worden of kan worden getroffen, terwijl dit ten aanzien van inkomsten uit eigen kapitaal niet wordt nagestreefd. Het is niet in te zien waarom een pensioen anders moet worden beoordeeld dan de inkomsten uit eigen kapitaal. Het wegnemen van deze onbillijke en onrechtvaardige handelwijze moet eveneens als een belangrijk voordeel van deze gewijzigde opzet worden aangemerkt.

Amsterdam.

Prof. Dr C. CAMPAGNE. ●

Engelands zwakke punt

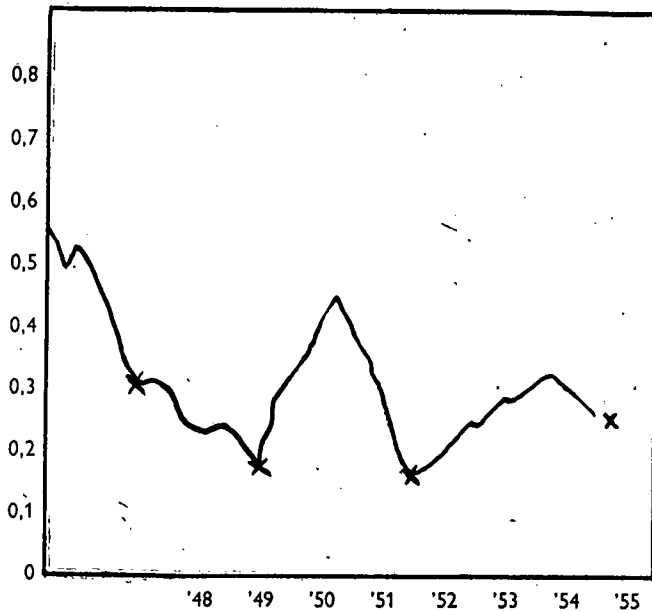
De recente credietbeperkende maatregelen van Minister Butler komen niet geheel onverwacht. De positie van de Engelse betalingsbalans en daarmee van het pond sterling is reeds enige tijd aan het verslechteren. Er is geen plotselinge catastrofale ontwikkeling opgetreden, doch een valuta die zo kwetsbaar is als het pond kan weinig verdragen.

Het is niet de eerste keer sinds de oorlog dat een betalingsbalanscrisis moet worden bezworen. In feite heeft dit verschijnsel reeds een normale periodiciteit van 2 à 3 jaar gekregen, zodat men het met enige kans op succes tot object van voorspellingen kan maken. Noodmaatregelen om critieke situaties het hoofd te bieden werden genomen in September 1947, September 1949,

November 1951 en Maart 1952 en thans in Juli 1955, terwijl het disconto aan het begin van dit jaar reeds enkele malen was verhoogd. De vergelijking met een van tijd tot tijd overkokende ketel dringt zich op, waarbij het vuur niet afdoende kan worden getemperd.

Deze ontwikkeling wordt gedemonstreerd in de volgende grafiek, die het verloop van de goud- en deviezenreserves in verhouding tot de goederenimport weergeeft.

Verhouding goud- en deviezenreserve tot import in Engeland (op jaarbasis)

x Tijdstippen van invoering noodmaatregelen.

Opmerkelijk zijn niet alleen de scherpe fluctuaties, doch ook het relatief lage niveau en de dalende trend. Deze laatste verschijnselen zijn het meest verontrustend. De fluctuaties kunnen voor een groot deel verklaard worden uit speculatieve voorraadmutaties. Zou men de monetaire reserves en de voorraden ingevoerde goederen samentellen, dan zou zonder twijfel een veel rustiger beeld worden verkregen. Het hangt van de prijsontwikkeling der invoergoederen af, of monetaire reserves dan wel goederenreserves de voorkeur verdienen. Op dit punt zijn de Overheid en de importeurs in Engeland niet altijd even gelukkig geweest. Dit verandert intussen niets aan het feit, dat de fluctuaties in de goud- en deviezenreserves overwegend een liquiditeits- en geen solvabiliteitskwesitie waren.

Ook de hoge invoer in de eerste helft van dit jaar zal vermoedelijk voor een aanzienlijk deel uit voorraadaanvulling moeten worden verklaard. In het „Economic Survey for 1955”, dat in het begin van dit jaar werd gepubliceerd, werd de verwachting uitgesproken dat de sterke invoertoeënning, welke reeds eerder in andere Europese landen was opgetreden, in de loop van 1955 zich ook voor Engeland zou voordoen, vooral omdat in 1954 een zekere intering van de voorraden ingevoerde goederen had plaatsgevonden. Men was dus op deze ontwikkeling voorbereid.

Merkwaardig is in dit verband dat de belangrijke bijdragen, die de overzeese sterlinglanden leveren tot de Londense goud- en deviezenpot, en waarvan men op het eerste gezicht zou verwachten dat zij tegen de Engelse betalingsbalansontwikkeling in bewegen, in de naoorlogse periode een onvoldoende compensatie bieden. Hiervoor is vermoedelijk vooral verantwoordelijk het

nauwe verband tussen in- en uitvoer dat bij de meeste dezer landen valt waar te nemen.

Wel draagt het pond de volle last van een internationale valuta die slechts bij vlagen zijn stand kan ophouden. De speculatie bezit immers in de vele en omvangrijke bestaande sterlingposities een grote „Masse de manoeuvre”, zodat de druk in tijden van spanning nog aanzienlijk wordt verergerd. In dit geval komt daarbij, dat het herstel van de convertibiliteit, met de daarmee wellicht verbonden invoering van een meer flexibele koersvorming, zich voorafschaduwet door twijfel aan het huidige officiële koerspeil. Door de operaties van het Egalisatiefonds wordt deze druk op het pond in de laatste tijd wel verzwakt, echter ten koste van de toch reeds geringe monetaire reserves.

Zou dit alles zich afspelen op een hoog niveau, dan zou het een vrij onschuldig verschijnsel zijn en ook betrekkelijk weinig speculatieve versterking in het leven roepen. Doordat de reserves zich echter steeds ongeveer op de rand van het minimum bevinden, worden telkens crisisverschijnselen opgeroepen. Op het eerste gezicht is het enigszins verwonderlijk dat Engeland er niet in geslaagd is, van de sterke goud- en deviezenaanwas buiten de dollarwereld, die in de laatste jaren heeft plaatsgevonden, een deel naar zich toe te halen. Naar het antwoord op deze vraag hoeft echter niet lang te worden gezocht. Een dergelijke ontwikkeling wijst immers op een relatieve inflatie in het binnenland. Gedurende de eerste jaren na de oorlog waren er weinig Europese landen die er in slaagden, hun bestedingen ex ante aan te passen aan hun middelen. Geleidelijk is echter in de meeste continentale landen weer een zekere monetaire discipline ontstaan, die geleid heeft tot een opmerkelijke stabilisatie van het prijspeil. (Nederland vormt wegens het inhalen van achterstand een bijzonder geval).

Men zie de volgende cijfers over de kosten van levensonderhoud, waarin Engeland kennelijk uit de pas is, zodat dit land er niet in geslaagd is zich bijtijds te voegen naar de monetaire ontwikkeling in de landen met vergelijkbare economische problemen.

Kosten van levensonderhoud

(1953 = 100)

	Engeland	West-Duitsland	België	Zweden	Verenigde Staten
1954	102	100	101	101	101
1955 1e kw.	105	101	101	101	100

De overheidsbestedingen en de investeringen werken in Engeland niet zoveel sterker inflatoir dan in andere landen met verwante problemen. Deze vertonen weinig neiging, uit te lopen op de belastingen resp. de besparingen. Er is hier veeleer een geval van een „internal push”. Het vuur onder de ketel is namelijk de *looninflatie*.

Hierover geeft de volgende tabel enige cijfers. De lonen vormen in de betrokken landen 30-50 pCt van de totale prijsopbouw zodat er een vrij sterke overeenkomst te constateren valt met de ontwikkeling der kosten van levensonderhoud.

Lonen in de industrie

(1953 = 100)

	Engeland (weekl.)	West-Duitsland (weekl.)	België (uurl.)	Zweden (uurl.)	Verenigde Staten (weekl.)
1954	105	104	103	104	100
1955 1e kw.	109	105	104	107	104

Ook als men langere perioden beziet valt het op dat het Engelse prijspeil uitloopt op dat van zijn voornaamste concurrenten.

In het algemeen is het natuurlijk mogelijk, dat bij een stijging van de lonen en de kosten van levensonderhoud de oorzaak zowel bij de één als bij de ander ligt. In dit geval zijn buiten de lonen echter nauwelijks impulsen tot prijsstijgingen aan te wijzen: de grondstofprijzen zijn in de beschouwde periode enigszins gedaald, terwijl er weinig tekenen zijn van een belangrijke interne bestedingsinflatie. Het loonniveau is hier dus kennelijk als activerende factor werkzaam. Dit blijkt ook uit de motiveringen van de in de laatste tijd gestelde looneisen, die in hoofdzaak berusten op het rechte trekken van loonverhoudingen en slechts in ondergeschikte mate op het stijgen van de kosten van levensonderhoud. Wel treedt natuurlijk *als gevolg* van de looninflatie een toeneming van de binnenlandse bestedingen op, die de voor uitvoer beschikbare hoeveelheid goederen beperkt. Naast dit inkomenseffect van de loonstijging werkt ook het prijseffect nadelig op de uitvoer in, doordat de Engelse concurrentiepositie wordt verzwakt.

Dat de looneisen voor een belangrijk deel gericht zijn op het rechte trekken van de verhoudingen tussen bedrijfstakken en beroepen is niet toevallig. Bij het Engelse systeem van loonvorming kan dit moeilijk anders. Het zijn immers in hoofdzaak de bedrijfs- of beroepsgewijze vakverenigingen, die als initiatiefnemers optreden bij loonacties, terwijl er slechts een zwakke vakcentrale en een weinig doelbewuste regeringspolitiek op het gebied der lonen is. Van een nationale coördinatie of unificatie der loonpolitiek komt dan ook weinig terecht. De verschillende groepen trekken zich dus voortdurend aan elkaar op, met als gevolg een blijvende opwaartse druk tegen het loonpeil. Dit resultaat wordt mogelijk gemaakt door de toestand van „over employment”. Het is dan ook zeer typerend dat van de zojuist vergeleken landen West-Duitsland, België en de Verenigde Staten nog over een zekere arbeidsreserve beschikken, terwijl in Zweden, waar de werkgelegenheidssituatie niet veel van die in Engeland verschilt, de vakcentrale een sterkere positie inneemt en de loonvorming meer uit nationaal oogpunt wordt gezien. Overigens zijn van de betrokken landen de lonen na Engeland in Zweden het meest gestegen.

Het blijkt dan ook dat, wat Beveridge reeds in 1944 voorspelde, volledige werkgelegenheid, monetair evenwicht en loonvorming per sector onderling onverenigbaar zijn ¹⁾. Of, om het positief te stellen: het is waarschijnlijk, dat bij een toestand van volledige werkgelegenheid alleen centrale loonbeheersing in staat is tot het voorkomen van looninflatie. Bij deze centrale loonbeheersing behoeft men zich dus niet noodzakelijk een volledige uitholling van de

invloed der arbeiders- en ondernemersorganisaties te denken. Integendeel, een dergelijke positie in een Westers land zou moeilijk door te voeren zijn. Het moet dus komen van een effectieve samenwerking tussen de centrale Overheid en de centrale toporganen van beide zijden van het bedrijfsleven. Hiervoor is echter een bepaalde structuur en gezindheid van de vakbeweging vereist, die in Engeland grotendeels ontbreekt. De verhoudingen op dit gebied zijn in de verschillende landen historisch gegroeid, waarbij een uiteenlopende ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Een ombuiging naar de eisen van het economisch evenwicht is dus niet gemakkelijk.

Tot voor enkele jaren viel Engeland, ondanks de ook toen optredende betalingsbalanscrises, nog niet zo sterk uit de toon, omdat de meeste andere landen eveneens nog met monetaire onevenwichtigheden worstelden. Thans blijkt dat in Engeland de inflatie min of meer endemisch is. Alleen heeft zij, anders dan in Frankrijk, een meer slepend dan acuut karakter.

Een dergelijke afwijkende monetaire ontwikkeling in inflatoire richting betekent een voortdurend gevaar voor de betalingsbalans. Of, zoals „The Economist” enkele weken geleden betoogde: in een inflatoir land te leven is nadeliger dan in een inflatoire wereld te leven!

Bij deze ontwikkeling in Engeland zijn ook de andere landen in West-Europa ten nauwste betrokken. Wel worden deze keer de moeilijkheden in eerste aanleg afgewenteld op de binnenlandse bestedingen en niet op de invoer, doch de positie van het pond sterling is nu eenmaal van beslissende betekenis voor de plannen tot herstel van de convertibiliteit der E.B.U.-valuta's. Voorlopig zal hier dan ook naar alle waarschijnlijkheid weinig van komen. Ook op de duur lijkt het, althans indien de loonvorming in Engeland zich op dezelfde wijze blijft voltrekken, vrijwel onvermijdelijk dat de convertibiliteit van het pond gekoppeld wordt aan een flexibele koersvorming. De thans genomen maatregelen, welke gericht zijn tegen de binnenlandse bestedingen, zullen vermoedelijk wel weer een zekere ommekeer teweegbrengen, doch wanneer zij te zijner tijd weer worden opgeheven, dreigt hetzelfde gevaar opnieuw. Het euvel wordt hiermee dus niet in de wortel aangetast.

In laatste instantie gaat de keus dan ook tussen een gedisciplineerde loonpolitiek en fluctuerende wisselkoersen. Dit dilemma is niet nieuw. Nieuw is alleen dat vele landen na de laatste oorlog getracht hebben, deze keus te vermijden door zowel een autonome monetaire ontwikkeling als vaste wisselkoersen na te streven. Engeland is één van de laatste landen die nog steeds beide onverenigbare doeleinden tegelijk wil verwezenlijken. De tijd zal leren, wat op den duur het zwaarst zal wegen.

¹⁾ W. H. Beveridge, Full employment in a free society, 1944.

De tankvrachtenmarkt

Hoewel aanzienlijk later dan zulks op de algemene vrachtenmarkt geschiedde, is de stemming op de tankvrachtenmarkt met name sedert Juni welke maand zich door één, het seizoen in aanmerking nemend, ongewone bedrijvigheid kenmerkte, belangrijk verbeterd. Niettemin was het eerste halfjaar voor die tankrederijen, welke schepen voor emplooi op de open markt waren aangevoerd, onbevredigend. De stijging der vrachten kwam te

laat om de weinig gunstige resultaten gedurende de eerste vijf maanden goed te maken.

Opvallend was de gunstiger tendentie in de Amerikaanse sector in de maand Juni. Nadat de vrachten in de zgn. kustvaart tot een dieptepunt, nl. USMC minus 50/60 pCt waren gedaald, steeg de vracht voor het vervoer van donkere olie van de Caraïbische Zee naar Noord-Amerika tot minus 30 pCt, terwijl inmiddels verscheidene

scheper tegen USMC minus 15 pCt zijn bevracht.

Er bestaat vooral vraag naar spoedig beschikbare ruimte. Zo bevrachtte bijv. Esso kortelings een Deens tankschip met een laadvermogen van 18.000 ton voor twee achtereenvolgende reizen van de Caraïbische Zee naar Noord-Amerika tegen de netto schaalvracht, terwijl Amerikaanse bevrachters thans bovendien belangstelling tonen voor tonnage gedurende de wintermaanden, waarvoor inmiddels een viertal T-2 tankers eveneens tegen de netto USMC schaalvracht voor reizen gedurende het tijdvak November-Maart werd bevracht.

Het opvallende bij deze ontwikkeling is dat de zomermaanden notoir de minst gunstige zijn. De vraag is als regel beperkt, hetgeen automatisch tot lager vrachten leidt. Thans vindt het tegenovergestelde plaats. Sedert Juni is er een duidelijke opleving en de omstandigheid dat bevrachters thans reeds, tegen aanmerkelijk hoger vrachten dan enkele maanden geleden golden, hun behoefte aan ruimte gedurende de wintermaanden indekken, wettigt het vertrouwen in rederskringen dat de tankvrachten zich voorshands in stijgende richting blijven bewegen.

Een niet onbelangrijke verbetering heeft zich eveneens voltrokken in het niveau, waarop de vrachten voor schone tonnage zich in de Amerikaanse sector bewegen. Voor een tanker van het T-2 type onder Amerikaanse vlag per eind Juli werd voor het vervoer ener lading schone olie van de Caraïbische Zee naar Brazilië USMC minus 2½ pCt en naar Canada minus 3¾ pCt betaald.

Sterke steun wordt thans eveneens aan de tankvrachtenmarkt verleend door de levendige vraag naar ruimte zowel voor rekening van Franse bevrachters als van de grote Engelse maatschappijen, die thans — en dit is vooral van betekenis —, na een langdurige periode van stilstand aan de markt zijn voor tonnage op timecharter basis voor een duur van drie tot vijf jaren. O.a. werden recentelijk enkele Italiaanse T-2 tankers met oplevering resp. Juli en Augustus 1956 en Januari 1957 voor dergelijke periodes op basis van 22/9 per ton draagvermogen per maand bevracht, terwijl de Engelse maatschappijen thans ook belangstelling tonen voor tonnage met oplevering 1955/57 voor een duur van zeven jaren, waarvoor inmiddels 23/- werd betaald.

De belangstelling gaat overigens vooralsnog uit naar reeds in de vaart zijnde schepen, maar de verwachting lijkt gewettigd dat de Engelse maatschappijen eerlang eveneens zullen overgaan tot bevrachting voor langer duur van nieuw te bouwen schepen, welke op zijn vroegst eerst eind 1957 resp. 1958 kunnen worden opgeleverd en waarvoor, gezien de hoge bouwprijzen, de vracht 25/- of hoger zal bedragen. Als typische bijzonderheid mogen in dit verband enkele orders worden vermeld, die karakteristiek zijn voor de sedert kort fundamenteel gewijzigde stemming. Zo zijn o.a. eerste klas bevrachters geïnteresseerd in aanbiedingen van nieuw te bouwen — door reders te financieren — 32/38.000 ton tankschepen die na gereed komen aan bevrachters op zgn. „bareboat”-basis voor een duur van 10/15 jaren worden verhuurd met die verstande dat bevrachters na afloop van deze termijn het recht van koop tegen een vooraf overeengekomen prijs in dollars hebben. Voorts circuleert bij het schrijven van dit overzicht een order voor een tanker met een draagvermogen van 20/25.000 ton voor het vervoer van donkere olie, worldwide trading, op timecharter basis gedurende 1/5 jaren met die verstande dat bevrachters desgewenst het recht hebben graan te vervoeren. Evt. zijn alle kosten voor het inrichten van het

te bevrachten schip voor het vervoer van graan voor rekening van bevrachters die bereid zijn de huur in dollars te voldoen. Het vervoer van graan per tankschip is weliswaar geen nieuw maar wel een verschijnsel van de laatste tijd. Verscheidene tankers zijn resp. worden voor het vervoer van graan dan wel erts verbouwd en een aantal schepen werd reeds voor graanvervoer, o.a. van de St Lawrence naar West-Europa, bevracht.

De sloop van oudere tankschepen vindt zoal niet op grote schaal dan toch geleidelijk voortgang. Per eind Juni bedroeg het draagvermogen der uit de vaart genomen tankschepen iets meer dan 1.300.000 ton, maar de verwachting lijkt gewettigd dat deze tonnenmaat bij voortgezette sloop van oudere, niet langer economische schepen enerzijds en een verder aantrekken der tankvrachten anderzijds, een verdere daling te zien zal geven.

Typerend voor de snelle fluctuaties op de tankvrachtenmarkt is wel dat bijv. in Januari 1954 als basisvracht van de Perzische Golf 49/3 per ton werd betaald. In Augustus d.a.v. was de vracht tot 29/9 gedaald! Dit jaar steeg de vracht plotseling gedurende korte tijd tot 91/9 om in Mei jl. wederom tot 42/3 te dalen waarop, zoals reeds gereleveerd, wederom een niet onbelangrijke stijging is gevolgd.

De vraag rijst aan welke factoren de jongste, onverwachte, verbetering is te danken. Allereerst dient dan te worden gewezen op de grote industriële bedrijvigheid in Amerika en West-Europa enerzijds en de ontoereikende Europese kolenproductie, waardoor het verbruik van petroleum gestimuleerd wordt, anderzijds. De constant dalende kolenproductie in Engeland leidde bijv. daar te lande tot een stijging van 5 pCt van het olieverbbruik in het tweede kwartaal 1955 en van niet minder dan bijna 14 pCt vergeleken met het eerste kwartaal 1954.

Het groter verbruik gold zowel gas als diesel- en stookolie. Zo richt thans ook de Central Electricity Authority momenteel een zevental elektrische centrales, welke tot dusver 4/5 mln ton kolen per jaar verbruikten, in voor het stoken van olie. De Esso Petroleum zal gedurende tien jaren de benodigde stookolie, t.w. 30 mln ton, leveren. In dit verband moge er op worden gewezen, dat de productie van ruwe olie door de zgn. „sterling”-maatschappijen — de Amerikaanse productie is hierin niet begrepen — in 1954 met bijna 8 pCt vergeleken met het jaar tevoren is gestegen en een totaal van 97,3 mln ton heeft bereikt. De in haar raffinaderijen verleden jaar verwerkte ruwe olie nam met ca 12 pCt toe en bereikte een totaal van 84,2 mln ton. Voorts speelt vermoedelijk de overweging dat met stijgende prijzen moet worden gerekend, eveneens een rol, terwijl ten slotte de vrees dat bij een strenge winter het aanbod van huisbrandolie wellicht ontoereikend zal zijn om in de behoefte te voorzien, er waarschijnlijk toe leidt dat men tijdig de voorraad op peil wil brengen.

Het draagvermogen der wereldtankvloot nam gedurende het eerste halfjaar 1955 met rond 825.000 ton toe; in feite de geringste toename sedert medio 1950. Weliswaar werden nieuw gebouwde schepen met een totaal draagvermogen van rond 1,8 mln ton opgeleverd, maar oude schepen met een totaal draagvermogen van ruim 450.000 ton werden gasverloopt en voorts werden schepen met een totaal draagvermogen van ca 380.000 ton verkocht ten einde na verbouwing in de algemene vracht- resp. ertsvaart te worden geëxploiteerd. Bovendien werden Amerikaanse schepen met een totaal draagver-

mogen van bijna 200.000 ton aan de Amerikaanse reservevloot toegevoegd.

Onderstaand volgt een overzicht van de groei der wereldtankvloot sedert 1939:

	In tonnen draagvermogen		
	1 Mei 1948	1 Januari 1955	1 Juli 1955
1 Juli 1939	16.078.000	23.352.222	39.539.445
			40.376.187

Bij deze totalen is geen rekening gehouden met de tankvloot van de Amerikaanse Regering. Engeland nam op 1 Juli jl. met 8.005.151 ton draagvermogen de eerste plaats op de ranglijst in, gevolgd door de Verenigde Staten en Noorwegen met resp. 6.668.262 en 6.425.203 ton draagvermogen. Daar op 1 Juli jl. voor Noorse rekening tankschepen met een totaal draagvermogen van 1.908.500 ton tegen slechts 320.500 ton voor Amerikaanse rekening in aanbouw waren, mag worden aangenomen dat Noorwegen eerlang de tweede plaats zal innemen. In dit verband dient er op te worden gewezen dat de Noorse tankvloot voor het overgrote gedeelte eigendom van particuliere rederijen is, zulks in tegenstelling tot Engeland, waar de grote oliemaatschappijen zelve een aanzienlijke vloot exploiteren. Zo beschikte, om slechts één voorbeeld te noemen, de British Tanker Co (British Petroleum Co, vroeger Anglo Iranian) ultimo 1954 over 148 tankschepen met een draagvermogen van 2.063.000 ton, terwijl nog negen schepen met een draagvermogen van 256.000 ton in aanbouw waren. Houdt men voorts

INGEZONDEN STUK

Het loon van de overheidsdienaar

De heer G. E. Rotgans te 's-Gravenhage schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 1 Juni jl. heeft Mr H. Snel — blijkbaar met als directe aanleiding het rumoer, dat om de laatste loonsverhoging in de overheidssector is ontstaan — de aandacht gevraagd voor: „de verhouding tussen de bij het loon komende secundaire voordelen in de overheidsdienst en de overeenkomstige secundaire inkomsten van de werknemer in het particuliere bedrijfsleven”. Aan de hand van een aantal voorbeelden en cijfers stelt hij dan een belangrijke dispariteit vast en komt tot de aanbeveling, dat de in te stellen looncommissie — die tot taak zal krijgen de lonen bij de overheidsdienst en in het bedrijfsleven te bestuderen — ook met deze secundaire omstandigheden rekening zal dienen te houden.

Voorop gesteld moet worden, dat tegen de algemene strekking van het betoog van de heer Snel bezwaarlijk bedenkingen zullen kunnen ontstaan. Niettegenstaande de plaatsgevonden belangrijke verbetering van de sociale regelingen voor de particuliere werknemers geeft de overheidsdienst vrijwel integraal een — soms beduidend — grotere zekerheid en in een aantal gevallen betere minimumvoorwaarden ten aanzien van pensioen, ziekte, invaliditeit, weduwen- en wezenverzorging en ontslag ten gevolge van overcompleet; nog daargelaten dat ook in andere opzichten de rechtspositie van de ambtenaar, speciaal ook wat betreft zijn promotiemogelijkheden, herhaaldelijk beduidend „steviger” is dan die van de werknemer in het particuliere bedrijfsleven.

In het midden latend of een afzonderlijke aanbeveling, als door de heer Snel gegeven, voor de door de Regering in te stellen looncommissie wel nodig is — de directe binding tussen primaire en secundaire inkomsten is in theorie en praktijk zodanig bekend en zo vele malen aan de orde gesteld, dat bezwaarlijk aangenomen mag worden, dat

rekening met de tankvloot onder Engelse vlag van Shell Tankers, Esso en Caltex, dan is het duidelijk dat de vloot in eigendom van particuliere Noorse rederijen aanzienlijk groter is dan die in Engeland.

De navolgende tabel geeft de hoogste vrachten weer, welke voor reischarterers in het tijdvak 1950/55 werden betaald:

	Amerikaanse kustvaart dollarvrachten		Grote vaart dollarvrachten	Grote vaart sterlingvrachten
medio Juli 1950	U—25 d.	U—20 c.	U—25 d.	M+5 c.
1951	U+12½ d.	U flat c.	U+20 d.	M+70 d.
1952	U+5 d.	U+25 c.	U—2½ d.	M+120 c.
1953	U—36½ d.	U—25 c.	U—45 d.	M+60 d.
1954	U—70 d.	U—40 c.	—	M—25 d.
1955	U—15 d.	U—2½ c.a)	U—30 d.	U—58½ c.
			U—2½ c.	M—5 d.

U = USMC-schaalvracht. D = donkere olie. C = schone olie. flat— netto schaalvracht. M = MOT-schaalvracht.
a) Caraïbische Zee/Rio de Janeiro.

Ofschoon, zoals uit het voorgaande blijkt, de tankvrachtenmarkt aan grote schommelingen onderhevig is en voorspellingen hachelijk zijn, lijkt vertrouwen in een verdere gunstige ontwikkeling, vooral gelet op de toegenomen behoefte der grote maatschappijen aan ruimte zowel op reisbasis als voor achtereenvolgende reizen en langdurig timecharter, gewettigd.

Rotterdam.

C. VERMEY.

de Regering bij haar opdracht aan deze commissie hiermede geen rekening zou houden — verdient de in het artikel gevolgde betoogwijze zeker de aandacht. In de eerste plaats valt het namelijk op, dat — hoewel titel en aanhef van het artikel suggereren, dat de lonen (c.q. salarissen) van de overheidsdienaren in algemene zin in beschouwing worden genomen en ook de conclusie en aanbevelingen in het algemene vlak zijn gesteld — de opgenomen voorbeelden en de (cijfermatige) argumentatie zich uitsluitend richten op de, zij het ook in aantal grote doch in wezen begrensde, categorieën van overheidsdienaren en particuliere werknemers in de lagere loongroepen.

Bij de ontwikkeling van het loonpeil voor de verschillende sociale groepen hebben, naar bekend, na de oorlog een aantal invloeden gegolden, die tezamen tot zeer uiteenlopende consequenties hebben geleid. Voor de lagere en laagste salarisgroepen heeft, zowel bij de Overheid, als in het bedrijfsleven, als praktische richtlijn gegolden, dat in principe naar behoud van een minimum koopkracht diende te worden toegewerkt, en deze koopkracht mocht voor de ongeschoolde arbeiders slechts weinig afwijken van die van de geschoolde arbeider van vóór de oorlog. Ook wordt gemeend te mogen stellen, dat, door de verschillende de laatste jaren plaats gevonden verruimingen, de toestand is ontstaan, dat thans in het algemeen deze koopkracht voor de arbeiders — soms niet onbelangrijk — is gestegen, doch voor de laagst bezoldigde groepen geschoolde ambtenaren-vaklieden in doorsnee nog iets beneden het vooroorlogse peil ligt, al zijn door wijziging in rangverhoudingen een aantal incidentele correcties naar boven ontstaan.

Voor de hogere, en ook voor een deel van de middelbare ambtenaren is op de bruto-lonen een doelbewuste

nivellering toegepast, zodat reeds de nominale vooruitgang van het bruto-salaris in een groot aantal gevallen soms zeer sterk is achtergebleven bij die in de lagere groepen.

In het bedrijfsleven is in de eerste na-oorlogsjaren een overeenkomstige tendentie waarneembaar geweest; doch deze is met het verbeteren van de algemene resultaten van de bedrijven en de toenemende schaarste aan goede arbeidskrachten geleidelijk aan vrijwel geheel verdwenen.

Voor een juiste beoordeling van, en het door de heer Snel aan de orde gestelde verschijnsel, en de consequenties er van, dient hierbij verder in aanmerking te worden genomen, dat:

- voor de lagere groepen ambtelijke en particuliere werknemers als regel de bijkomende algemene sociale voorzieningen — en terecht — sterk zijn verbeterd;
- daarnaast het aantal (grotere) bedrijven, dat eigen (extra) pensioenvoorzieningen heeft getroffen hand over hand is toegenomen;
- de stijging van de winsten in het bedrijfsleven de laatste jaren bovendien heeft geleid tot opvoering van de salarissen en secundaire inkomsten voor een groot aantal middelbare en hogere salaristrekken;
- bij de Overheid voor bepaalde groepen, speciaal in de laagste functies van de verschillende korpsen waar de aanwerving spaak dreigde te lopen, maar ook soms voor gehele diensttakken — gedacht wordt hierbij o.a. aan: leger, marine, luchtmacht, onderwijzers, leraren, rechtelijke macht enz. —, incidentele extra-salarisverhogingen zijn doorgevoerd; terwijl daarnaast
- voor een aantal topfunctionarissen in de overheidsdienst de nominale salarissen incidenteel procentueel weer meer zijn verhoogd dan voor de daar beneden staande hogere functionarissen.

Enkele voorbeelden.

Op dit punt zal hier verder niet worden ingegaan, doch volstaan zal worden met het door enkele cijfervoorbeelden aangeven van de orde van grootte van enkele van deze verschillen in de overheidsdienst. Hiervoor zijn hieronder tegenover elkaar gesteld de maximum-salarissen in een viertal ambtelijke „standaard“-functies, nl. de vakman, de commies, de administrateur en de secretaris-generaal, in 1938 en volgens de salarisregeling 1955.

Maximum bruto-salaris (inclusief vacantietoeslag en verminderd voor pensioenbijdrage)

	Geh. z.k.		Geh. 2 k.		Geh. 4 k.	
	1938	1955	1938	1955	1938	1955
Vakman	f 1.408	f 3.478	f 1.528	f 3.904	f 1.648	f 4.375
Indexcijfer	100	247	100	255	100	265
Commies	f 2.774	f 6.157	f 2.959	f 6.583	f 3.144	f 7.054
Indexcijfer	100	222	100	222	100	224
Administrateur	f 5.550	f 11.926	f 5.910	f 12.573	f 6.270	f 13.266
Indexcijfer	100	215	100	213	100	211
Secretaris-generaal	f 7.183	f 20.407	f 7.615	f 21.054	f 8.047	f 21.747
Indexcijfer	100	284	100	276	100	270

De uit deze cijfers blijkende verschillen behoeven naar het voorkomt geen nadere toelichting. Dat een feitelijke algehele omvorming van de verhoudingen is doorgevoerd

komt in de indexcijfers voldoende tot uiting. En de achteruitgang van bepaalde ambtenarengroepen, in vergelijking met de lagere en hoogste groepen, spreekt nog meer, wanneer men hier tegenover stelt, dat het inkomen per hoofd van de bevolking (nationaal inkomen tegen netto-factorkosten: aantal inwoners) in Nederland in 1938 f 561 en in 1954 f 1.985 bedroeg, een toename dus van 100 tot 354.

Belastinginvloed.

In bovenstaande cijfers is opzettelijk geen rekening gehouden met de invloed van de wijziging in de progressie van inkomsten- en loonbelasting. Deze geldt immers zowel voor ambtenaren als voor particulieren. Voor het verkrijgen van een inzicht in de verschillen in wijziging van de koopkracht voor de diverse ambtelijke groepen is toepassing van deze belastingcorrecties echter wel nodig en dan ontstaan de volgende vergelijkingscijfers.

Netto-inkomen na aftrek van inkomsten- en loonbelasting

	Geh. z.k.		Geh. 2 k.		Geh. 4 k.	
	1938	1955	1938	1955	1938	1955
Vakman	f 1.357	f 3.240	f 1.491	f 3.784	f 1.622	f 4.352
Indexcijfer	100	239	100	254	100	268
Commies	f 2.531	f 5.416	f 2.786	f 6.036	f 2.994	f 6.714
Indexcijfer	100	214	100	217	100	224
Administrateur	f 4.987	f 9.590	f 5.347	f 10.519	f 5.721	f 11.455
Indexcijfer	100	192	100	197	100	200
Secretaris-generaal	f 6.386	f 14.423	f 6.801	f 15.436	f 7.233	f 16.440
Indexcijfer	100	226	100	227	100	227

Pensioenen.

Blijkt uit de hiervoor gegeven cijfers reeds duidelijk hoe misleidend het moet zijn de ambtenaars-salarissen als geheel af te meten naar de salarissen van de lagere groep, nog ernstiger wordt de mistekening, wanneer men een beeld van de secundaire inkomsten tracht te vormen door ook hierbij alleen de lagere loongroepen in beschouwing te nemen.

Voor de hiervóór vermelde functionarissen bestaan nl. de volgende pensioenverhoudingen.

Pensioenverhoudingen

	Max. ouderdoms-pensioen	Weduwenpensioen	Pensioen weduwe + 2 wezen
Vakman	f 2.603	f 1.688	f 2.432
Pensioen in pCt inkomen	75 pCt	49 pCt	62 pCt
Commies	f 4.516	f 2.491	f 3.608
Pensioen in pCt inkomen	73 pCt	40 pCt	55 pCt
Administrateur	f 7.308	f 3.317	f 4.764
Pensioen in pCt inkomen	61 pCt	28 pCt	38 pCt
Secretaris-generaal	f 8.880	f 3.750	f 5.370
Pensioen in pCt inkomen	44 pCt	18 pCt	25 pCt

Verhoudingen voor eigen pensioen, variërend van 75 tot 44 pCt van het inkomen, voor weduwnpensioen van 49 tot 18 pCt alleen reeds, geven naar het voorkomt voldoende overtuigend aan hoe gevaarlijk generaliseren hierbij is.

Secundaire inkomsten.

Naast de hiervoor ten aanzien van de algemene strekking van het artikel aangegeven bezwaren trekt het de

aandacht dat de opgenomen (cijfer)vergelijkingen op een aantal punten een zodanig onvolledig beeld van de bestaande verhoudingen geven, dat — soms geheel — onjuiste conclusies zouden kunnen worden getrokken.

Zo dient in dit verband gewezen te worden op het tegenover elkander stellen van de driejarige ambtelijke ziekte-regeling en de formele 80 pCt-regeling voor 1 jaar voor de particuliere werknemers. Deze vergelijking suggereert als zou, na afloop van dit eerste jaar, voor de particuliere werknemer niets meer gebeuren, en hij dus geheel zonder inkomsten zijn, en dit is zeker niet juist.

Daarnaast bestaan ernstige bedenkingen tegen de in het artikel gegeven cijferopstellingen, bedoeld om een vergelijking te geven tussen de oude dag- en weduwen- en wezenverzorging voor de lagere ambtenaar, met een inkomen van f 4.000 en de arbeiders in enkele bedrijfstakken.

Eén van de meest sprekende voorbeelden hiervan ligt bij de vergelijking van de ouderdomspensioenen. Hierbij zijn in het artikel tegenover elkander gesteld:

- a. voor de ambtenaar een pensioen van f 2.500 p.j.;
- b. voor de particuliere werknemers in de sectoren grootmetaal, bouwnijverheid en grafische industrie pensioenen van resp. f 310, f 380 en f 750 p.j.; benevens voor allen de ouderdomsrente van f 300 p.j.

Hieruit zou men dus moeten concluderen, dat de totale bruto-pensioeninkomsten op 65-jarige leeftijd bedragen: grootmetaal f 610 p.j., bouwnijverheid f 680 p.j. en grafische industrie f 1.050 p.j. of resp. slechts ruim 25, 27 en 42 pCt van die van de vergeleken lagere ambtenaar. De betrokken arbeiders vallen echter ook onder de bepalingen van de Noodwet Ouderdomsvoorziening, zodat zij van de Staat niet slechts de vooroorlogse f 300 ouderdomsrente, maar bovendien een toeslag ontvangen, waardoor hun totaal, als pensioen te beschouwen, inkomsten stijgen tot voor: grootmetaal ca f 1.700, bouw-

nijverheid ca f 1.720 en grafische industrie ca f 1.900 of wel resp. ca 68, ca 69 en ca 76 pCt van het pensioen van de met hen vergeleken ambtenaren.

Slotopmerking.

Hiernaast maakt de schrijver — terzijde — een opmerking over het milliardentekort van het pensioenfonds en geeft daarbij, zonder er verder op in te gaan, de indicatie als zou ook dit zijn standpunt versterken. Dit moet echter wel zeer sterk worden betwijfeld. Dit — afzonderlijke — probleem ligt niet in het vlak van de hoogte van de pensioenen, doch in de sector van het pensioenfinancieringsbeleid. Indien men deze kwestie toch in de gegeven beschouwingen betreft, gebiedt de zakelijkheid dat men zich tevens volledig rekenschap geeft van bijv. de gevolgde financieringswijze voor de uitkeringen ingevolge de Noodwet Ouderdomsvoorziening en de wijze waarop gedacht wordt het toekomstige staats(bodem)-pensioen te financieren. En wanneer men ook hierbij het fondsstelsel had ingevoerd waren er nog wel enkele miljarden meer tekort naar voren gekomen.

Bezwaarlijk kan ten slotte worden ingestemd met de door Mr Snel gegeven opvatting, dat de feitelijke onaan-tastbaarheid van de ambtelijke salarissen juist in een (crisis) periode van dalende koopkracht voor de totale economie zo gunstig zou werken. Daar gelaten, dat niet duidelijk is waar de door hem genoemde 800.000 werknemers bij de Overheid werkzaam moeten zijn, lijkt de stelling, dat bij een (sterk) dalende conjunctuur handhaven van een fractie van de totale bevolking op een excessief inkomsten- en koopkrachtpeil voor deze samenleving zo gunstig zou uitwerken, niet erg aantrekkelijk. Het maakt de indruk dat de schrijver wellicht voorbij gezien heeft dat deze hoge lonen van de — dan rijke — ambtenaren door de dan arme samenleving uit haar armoede dienen te worden betaald.

NASCHRIFT

Aanleiding tot het schrijven van mijn artikel was niet zo zeer het rumoer, dat om de onderhavige loonsverhoging is ontstaan, als wel de onbevredigende situatie, dat in het debat over de vraag hoe groot de verhoging moest zijn, de secundaire factoren niet of nauwelijks ter sprake zijn geweest, terwijl deze factoren — zoals ook de heer Rotgans erkent — van groot belang zijn.

Dat ik niet alle groepen overheidsdienaren heb vergeleken met alle groepen werknemers in het particulier bedrijf, maar slechts een greep uit de hoeveelheid heb gedaan, had tweërlei oorzaak:

1. het ging er mij meer om te beklemtonen, dat men meer moet doen dan naakt loon tegenover naakt loon stellen om tot goede vergelijkingsuitkomsten te komen, dan om een vergelijking over de hele linie te maken;
2. de discussie rondom de bewuste loonsverhoging liep ten slotte hoofdzakelijk over de hoogte van de weeklonen.

De door de heer Rotgans genoemde nivellering en omvorming van de verhoudingen is een kwestie van een binnen de groep der overheidsdienaren interne loonverschuiving, die voor mijn betoog niet van belang was, temeer niet, omdat een zelfde verschijnsel zich ook wel in het particulier bedrijf voordoet.

Uit de pensioenbecijfering haalt de heer Rotgans meer dan er in staat. Ik heb slechts een geval geconstrueerd,

dat typerend was voor een zeer groot aantal soortgelijke gevallen, terwijl de heer Rotgans pensioenen noemt, die voor betrokkene zelf of voor een relatief kleine groep wel van belang zijn, maar voor het gehele beeld niet.

Dat de door mij genoemde regeling van doorbetaling van loon bij ziekte een onjuist beeld van de werkelijkheid zou geven, kan ik niet beamen. Waar het mij om ging is aan te tonen, dat ziekte voor een overheidsdienaar — zeker aanvankelijk — financieel minder desastreus is dan voor een man in het particulier bedrijf. Dat ten slotte de financiële omstandigheden van een zieke ambtenaar en een zieke arbeider - niet overheidsdienaar ongeveer dezelfde worden, doet voor bijv. het eerste jaar der ziekte niet ter zake. Ook hier weer gaat het om de typering. Verreweg de meeste ziektegevallen duren korter dan een jaar. De heer Rotgans moet maar eens gaan praten met een vrouw van een zieke bouwvakarbeider om te horen hoe financieel mistroostig ziekte van de man voor het gezin is!

Inderdaad had ik voor de vergelijking der ouderdomspensioenen de uitkeringen Noodwet Ouderdomsvoorziening kunnen noemen. Dan had ik echter ook moeten wijzen op de komende algemene oudedagsvoorziening, en hoe dit geregeld wordt naast de ambtenarenpensioenen is nog niet bekend. Het bezwaar van de heer Rotgans geldt echter alleen het ouderdomspensioen; de vergelijking der andere pensioenen wordt daardoor niet beïnvloed. Wel

wil ik hier een omissie aanvullen. Het pensioen „grafische industrie” is berekend naar een over de 36 jaar gemiddeld verdiend loon van f 2.000 per jaar.

Ik denk, dat de Pensioenraad heel wat minder zorgen had als het tekort van het fonds alleen maar lag in het *financieringsbeleid*. Ieder, die geen vreemdeling in het Jeruzalem der pensioenen is, weet dat de Staat der Nederlanden elk jaar een behoorlijk bedrag moet bijpassen om tot uitkering van de thans toegekende pensioenen te komen.

Het slot van mijn artikeltje heeft de heer Rotgans waarschijnlijk niet goed gelezen. Ik heb niet gezegd dat de ambtelijke salarissen feitelijk onaantastbaar zijn. In feite onaantastbaar is de ambtenaar als ambtenaar, d.w.z. dat hij niet gemakkelijk zal worden ontslagen. De salarissen zullen in een periode van dalende koopkracht wel mee-

dalen, maar naar alle waarschijnlijkheid minder snel en minder diep dan de lonen der werknemers in het particulier bedrijf, zodat de ambtenaren minder in de malaise delen dan andere werknemers.

En dit feit — het enigermate op peil houden van de koopkracht van dat deel van de Nederlandse bevolking, dat ten getale van ca 800.000 werkzaam is bij gemeenten, provinciën, waterschappen, rijksinstanties (burgerlijke en militaire) overheidsbedrijven, staatsmijnen e.d. — ook al zal dit door een armere samenleving moeten geschieden — heeft, zeker als de depressie een structuur heeft als die van 1930-1940, een stimulerende invloed ten goede op de nationale economie. Toegegeven kan echter worden, dat zich ook een periode van laagconjunctuur laat denken, waarin mijn stelling minder houdbaar is.

's-Gravenhage.

Mr H. SNEL.

AANTEKENING

Betekenis en taak van public relations in de Verenigde Staten

Het onderzoek, dat Nugent Wedding in 1949/1950 in de Verenigde Staten instelde naar de toepassing van public relations in het zakenleven, is gepubliceerd onder de titel: „Public relations in business; a study of the activities of large corporations”¹⁾. Een recent onderzoek van dezelfde aard door de Medill School of Journalism is gepubliceerd onder de titel: „Public relations as a management function”. Uit de vergelijking van de titels zou men tot een zekere vooruitgang in de betekenis van public relations in Amerika kunnen besluiten. Vergelijking van beide studies bevestigt deze conclusie.

Wedding onderzocht 85 grote ondernemingen, van welke 40 pCt behoorde tot de 200 grootste Amerikaanse ondernemingen. Hij informeerde naar de plaats van het public relations-werk in de ondernemingsorganisatie, naar de aard van het werk, naar de doelstellingen daarvan en de methoden van selectie dier doelstellingen, de bepaling van de resultaten van het public relations-werk en de vaststelling van de budgetten voor dit werk.

Het meer recente onderzoek van de Medill School, dat ons in de vorm van een overzicht²⁾ ter beschikking staat, omvatte 450 ondernemingen, grote en kleine en uit zeer uiteenlopende branches. Het volgende is er aan ontleend.

Van genoemde ondernemingen heeft 47,1 pCt een eigen public relations-afdeling of een adviseur. Van de ondernemingen met een eigen afdeling maakt 21,2 pCt nog gebruik van de diensten van een adviseur. Een afdeling telt gemiddeld 7,5 persoon, maar 38,2 pCt van de ondernemingen werkte met een afdeling van twee personen.

Geen enkele onderneming heeft de laatste vijf jaren haar activiteit inzake public relations beperkt; 74,4 pCt had die activiteit uitgebreid. Van de ondernemingen wil 71,4 pCt in de komende vijf jaren nog meer aandacht aan public relations besteden.

Van de onderzochte ondernemingen heeft 14,9 pCt een public relations-afdeling ingesteld in de periode 1913-1929; 28,3 pCt in 1930-1941; 4,1 pCt in 1942-1944 en 52,7 pCt in de periode 1945-1953. De samenwerking met

een adviseur is in 82,7 pCt van de gevallen na 1945 begonnen.

De public relations-activiteit is tot de volgende maatschappelijke groepen gericht: personeel en familie daarvan, afnemers, aandeelhouders, bewoners van de plaats van vestiging, grossiers en detaillisten, leveranciers, regering en overheidsinstellingen, het publiek in het algemeen, verenigingen e.d., scholen, concurrenten.

De chef van een public relations-afdeling heeft volgens het onderzoek van de Medill School of Journalism een veelomvattende taak; het onderzoek leidde tot de opsomming van 35 van de belangrijkste punten. Hieromtrent is volledigheid vrijwel bereikt, doch ter wille van de overzichtelijkheid geven wij die punten in onderstaand systeem weer.

Tot goed begrip moge worden aangetekend, dat genoemde chef allereerst een deskundige moet zijn inzake geestelijke communicatie. Dat wil zeggen, dat hij aan mededelingen een zodanige inhoud en vorm kan geven, dat zij tot de bestemde groepen van mensen doordringen en direct of indirect het gewenste effect hebben, nl. begrip. Daartoe moet de chef o.a. rekening houden met de omstandigheden en de aard van die groepen en verder de juiste publicatiemiddelen en het juiste publicatietijdstip kiezen. De directie, de personeelafdeling, de verkoopafdeling enz. doen vele mededelingen van zakelijke aard uitgaan; hierbij kan de afdeling public relations adviseerend medewerken aan de „finishing touch”. De chef van die afdeling kan ook — en dikwijls ligt vooral hierin zijn kracht — het initiatief nemen tot niet direct zakelijk nodige mededelingen, die indirect een zeer nuttig effect kunnen hebben. Bij beide soorten mededelingen heeft de public relations-chef er voor te zorgen, dat steeds zoveel mogelijk — zelfs bij zakelijk onprettige mededelingen — bij de ontvangers daarvan begrip voor de onderneming ontstaat of behouden blijft. Dat betekent, dat zij zich in de situatie van de onderneming kunnen indenken en haar handelingen van haar situatie uit misschien onbewust billijken. Dit kan een nuttige invloed hebben op eventuele reacties op die mededelingen in gedachten, woorden of daden.

Omgekeerd heeft de public relations-chef er toe mede

¹⁾ Nugent Wedding, ass. prof. of marketing: „Public relations in business; a study of the activities of large corporations”. University of Illinois Bulletin. Vol. 47, nr 79, July 1950.

²⁾ „PR in Aktion”, in „Public Relations Revue”, nr 3, jrg. 1, April 1955. Herausgegeben von der schweizerischen Public Relations Gesellschaft, Luzern.

te werken, dat binnen het bedrijf begrip heerst omtrent de groepen daarbuiten, alsmede begrip voor elkaar bij de groepen binnen het bedrijf. Bijv. bij een marktanalyse inzake de behoefte en de waardering ten aanzien van het product, welke de directie en de verkoopafdeling wensen, moet de public relations-chef er aan mede werken, dat de opvattingen bij afnemers of mogelijke afnemers omtrent de onderneming in of naast de marktanalyse zo goed mogelijk worden vastgelegd.

De functie van de chef van de public relations-afdeling is dus het bevorderen van wederzijds begrip tussen de onderneming en de maatschappelijke groepen daarbuiten, die van belang of mogelijk belang voor de onderneming zijn, alsmede van het begrip tussen groepen binnen de onderneming, waardoor de onderneming uiteraard ook zeer wordt gediend. Dat wederzijds begrip vereist allereerst communicatie in boven geschetste zin, waarnaast men representatie e.d. zou kunnen noemen. De public relations-chef redigeert niet alle mededelingen, die van de onderneming uitgaan, maar hij adviseert daaromtrent in belangrijke gevallen afzonderlijk of omtrent richtlijnen voor routine-mededelingen, waarna de directie of een andere topfunctionaris beslist. Op bepaalde onderdelen kan genoemde chef zelf uitvoerend optreden.

Na zijn functie en plaats in de ondernemingsorganisatie aldus omschreven te hebben, kan een systematisch overzicht van de belangrijkste delen van de taak van de public relations-chef volgen, zoals de Medill School die heeft geformuleerd. Allereerst komt zijn taak inzake het orgaan, dat hem in zijn functie moet bijstaan. De indeling wordt dan als volgt:

1. public relations-afdeling: a. de organisatie daarvan; b. de opstelling van een jaarlijks budget daarvoor;

2. adviezen aan de directie: a. oriënteren over alle aangelegenheden, wat het public relations-aspect daarvan betreft, eventueel als lid van de directievergadering; b. het opstellen van belangrijke brieven voor de leiding met het oog op genoemd aspect; c. het adviseren omtrent nut en hoogte van bijdragen aan allerlei instellingen; d. het uitvoeren van opinie-onderzoekingen bij het personeel, de aandeelhouders, de afnemers en hun familie, alsmede bij de bewoners van de plaats van vestiging. De resultaten van die onderzoeken komen dan allereerst bij de directie; e. het opstellen van redevoeringen voor de directie en zo nodig het uitspreken daarvan uit naam van de directie. We komen zo tot het volgende punt:

3. het uitvoeren van wat in wezen directietaken zijn, dus in delegatie: a. het organiseren van conferenties; b. het beantwoorden van vragen van de pers, van universiteiten en scholen enz.; c. het onderhouden van samenwerking met pers, radio en televisie; d. het schrijven van artikelen voor de pers; e. het organiseren van persconferenties; f. onderhouden van contact met verenigingen en bonden; g. hetzelfde met universiteiten en scholen; h. samenwerking met organisaties in de gelijke bedrijfstak; i. contact met de concurrentie (een veel voorkomend punt in de Amerikaanse literatuur; wederzijds begrip tussen concurrenten zal hun commerciële strijd binnen strikt zakelijke perken houden, waardoor het aanzien van de branche bij het publiek geen schade van de concurrentiestrijd ondervindt); j. informatie en contact houden met de regering en overheidsinstanties; k. contact met autoriteiten en burgers van de gemeente van vestiging; l. publicatie van de dividenden; m. het schrijven van jaarverslagen voor aandeelhouders en speciale verslagen voor het personeel;

4. personeelafdeling: a. schrijven en regisseren van voorlichtings- en trainingsfilms; b. redactie en vormgeving van het personeelblad; c. organisatie en uitvoering van trainingscursussen; d. vormgeving aan alle literatuur voor het personeel, vooral introductieboekjes, interne mededelingen en aankondigingen op borden.

5. reclame- en advertentie-afdeling: a. het opzetten van advertenties met algemeen voorlichtende en goodwill scheppende inhoud; b. optreden als adviserend lid van de reclame-afdeling; c. vormgeving van tentoonstellingen en stands met het doel voorlichtend te werken, d.w.z. in het algemeen iets over de bedrijfstak en/of de onderneming te vertellen; d. vormgeving aan aanplakbiljetten e.d., die op goodwill-vorming zijn gericht.

6. administratie: helpen bij het opstellen van maanbrieven;

7. diversen: a. redactie en vormgeving van eigen tijdschriften bestemd voor afnemers, wederverkopers met voor hen belangwekkende algemene beschrijvingen van de producten, de mogelijkheden van toepassing enz.; b. het uitgeven van nieuwsbulletins, circulaires, memorandums aan allerlei publieksgroepen; c. het behandelen van klachten, welke aan de desbetreffende afdelingen worden voorgelegd, met het doel zo nodig begrip voor de klacht te wekken, waarna op grond van de verkregen inlichtingen de klager op een begrip wekkende wijze wordt beantwoord; d. de uitvoering van speciale acties, bijv. voor betere voorlichting van het publiek omtrent de onderneming, haar positie, haar producten enz. met het doel goodwill te wekken of het publiek begrip te geven voor bepaalde zakelijke problemen van welke aard ook; e. uitvoeren van acties binnen het bedrijf voor opheldering of oplossing van bepaalde problemen of voor het scheppen van goodwill; f. medewerken bij de invoering van nieuwe producten of nieuwe maatregelen.

Rotterdam.

G. DE BRUYN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Ondanks het passeren van de ultimo bleef de geldmarkt gedurende de verslagweek ruim. Voor call overtrof het aanbod de vraag aanzienlijk; de notering bleef onveranderd op het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt gefixeerd. De ruime middenpositie der banken bleek overigens reeds uit het feit, dat per 1 Augustus hun saldi bij de Centrale Bank ca f 130 mln boven het verplichte minimum bleven.

De marktdiscounto's voor schatkistpapier ondergingen voor enkele langere termijnen een lichte verhoging. Dit was niet het gevolg van verkoopdruk op de markt, doch stelde slechts een aanpassing voor aan de Agentsprijzen, welke laatste in ruime markten — dus ook nu — voor de marktprijzen bepalend zijn. Van de mogelijkheid om papier bij de Agent te kopen, werd direct voor enige tientallen miljoenen guldens gebruik gemaakt, waarbij het accent werd gelegd op afname van (3 en 5 jarige) biljetten.

De buitenlandse discontoverhogingen hadden geen effect op de markt. Verwonderlijk was dit niet. Allereerst is het de vraag of De Nederlandsche Bank, indien zij tot discontoverhoging zou willen overgaan, dit enkele dagen later zou doen dan haar buitenlandse collega's in plaats van tegelijk met deze. Voorts hangt de hoogte van de marktdiscounto's op de Nederlandse geldmarkt in veel

minder sterke mate af van het officieel disconto dan van de „officiële” afgifteprijzen van schatkistpapier. Nu deze laatste, ook bij de jongste aflossing van de wacht door de Agent, die de verkoop per 1 Augustus van de Centrale Bank overnam, niet veranderd werden, zou het verbazing wekken, als zij enkele dagen daarna plotseling omhoog zouden worden gebracht.

De kapitaalmarkt.

Op de internationale kapitaalmarkten ontstond de afgelopen week nogal enige discussie over de discontoverhogingen, die tegelijkertijd geschiedden in de Verenigde Staten, West-Duitsland en België en die naar werd vermeld tot inflatiebestrijding dienden.

Voor de reactie op een dergelijke maatregel is van belang, wat bij het publiek zwaarder weegt: het element inflatie (nl. de kans op een verdere voortschrijding daarvan) of het element bestrijding (nl. de kans op effectieve tegenmaatregelen). Daar het langzamerhand tot brede kringen is doorgedrongen, dat de geldontwaarding der laatste jaren vooral het gevolg is van loon-prijzronden, en men niet vermag in te zien, wat het hijsen van het signaal „weest op Uw hoede” door de monetaire autoriteiten, in de vorm van een fractionele verhoging van een (overigens weinig toegepast) rentetarief, hiertegen op zichzelf kan uitrichten, is de reactie in dergelijke gevallen tegenwoordig meestal slechts gering en voorbijgaand.

Het koersverloop in Wallstreet gedurende de afgelopen week schijnt er op te wijzen, dat dit laatste ook thans het geval is. T.o.v. vorige week Vrijdag daalde Dow Jones Industrials per saldo van 465,9 tot 456,4 of met ca 2 pCt. In Amsterdam bereikte het algemeen aandelenindexcijfer zelfs een nieuw hoogterecord (nl. 222,9 op Woensdag) en bleef de daarop volgende daling beperkt tot 1 pCt.

Een oude stelling luidt, dat naarmate een hausse op de aandelenmarkt langer duurt, successievelijk méér beleggers, die tot dusverre geen risicodragende belegging aandurften, deze voorzichtigheid laten varen en bereid worden in aandelen te stappen. Een symptoom hiervan vormt wellicht het thans, na jaren van sterke koersstijging op de aandelenmarkt, ingediende Wetsontwerp tot wijziging van de Beleggingswet, waardoor een beperkte mate van belegging in aandelen, onroerend goed en guldensobligaties van buitenlandse staten en internationale organisaties wordt toegestaan aan de betreffende Rijksfondsen.

Het voortgaand herstel van de internationale oriëntering van de Nederlandse beleggingsmarkt blijkt uit het creëren van twee nieuwe investment-trusts, nl. het Benelux-depôt (¼ Belgische obligaties; voor het overige ongeveer evenveel Belgische als Nederlandse aandelen; rendement ca 3 5/8 pCt) en het Beleggingsfonds West-Duitsland (80 pCt obligaties en 20 pCt aandelen; rendement ca 4 2/3 pCt).

Op de obligatiemarkt hadden de vele gesprekken over een eventuele discontoverhoging hier te lande enige invloed in de vorm van een lichte koersdaling van sommige staatsfondsen. Een nieuwe buitenlandse guldenslening, waarvan de emissie werd aangekondigd, was die van f 40 mln 3½ pCt 20-jarige obligaties der Wereldbank à 100 pCt.

Aand. indexcijfers (1953 = 100)	29 Juli 1955	5 Aug. 1955
Algemeen	218,1	220,6
Intern. concerns	278,6	280,6
Industrie	170,4	172,4
Scheepvaart	172,3	170,6
Banken	154,6	157,8
Indon. aand.	154,6	161,6
Aandelen		
Kon. Petroleum	636 ¹ / ₄	634 ¹ / ₄
Unilever	468	468 ¹ / ₄
Philips	446 ¹ / ₂	449
A.K.U.	336 ¹ / ₄	349 ¹ / ₂
Kon. N. Hoogovens	349	348 ¹ / ₂
Van Gelder Zn.	326 ¹ / ₂	330
H.A.L.	239 ¹ / ₂	234
Amsterd. Rubber	135 ¹ / ₄	147 ¹ / ₂
H.V.A.	152	155 ¹ / ₂
Staatsfondsen		
2 ¹ / ₂ pCt N.W.S.	80 ¹ / ₂	79 ¹ / ₄
3-3 ¹ / ₂ pCt 1947	101 ¹ / ₂	100 ¹ / ₄
3 pCt Grootboek 1946	99 ¹ / ₂	99 ¹ / ₂
3 pCt Dollarlening	98 ¹ / ₂	98 ¹ / ₂
Diverse obligaties		
3 ¹ / ₂ pCt Gem. R'dam 1937 VI	101 ¹ / ₂	101 ¹ / ₂
3 ¹ / ₄ pCt Bk v. Ned. Gem. 1954 II/III ..	100 ¹ / ₂	100
3 ¹ / ₂ pCt Philips 1948	102 ¹ / ₂	102 ¹ / ₂
3 ¹ / ₄ pCt Westl. Hyp. Bank	100 ¹ / ₂	100

J. C. BREZET.

GEMEENTE 'S-GRAVENHAGE

Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage roepen gegadigden op voor de per 1 April 1956 vacerende functie van

Directeur van de Gemeentelijke Credietbank

Jaarwedde f 9.510,- tot en met f 12.060,- Salarisherziening is in voorbereiding.

Vereist zijn ervaring op het gebied van het credietwezen (hoofdzakelijk gezinscrediet), juridische en administratieve ervaring, alsmede het vermogen om leiding te geven.

Universitaire opleiding of daarmee gelijkstaande ontwikkeling is gewenst. Gegadigden moeten voorts bereid zijn gedurende enige maanden vóór 1 April 1956 tegen een nader overeen te komen salaris bij de Gemeentelijke Credietbank in dienst te treden teneinde zich aldaar in te werken.

*

Sollicitaties met vermelding van opleiding, levensloop en huidige betrekking, alsmede volledige personalia, binnen 14 dagen na verschijning van dit blad te richten aan Burgemeester en Wethouders.

Persoonlijk bezoek alleen na uitnodiging.

VACATURES:

HERHAALDE OPROEP

Het Gasthuis te Goes roept sollicitanten op voor de functie van

ECONOMISCH DIRECTEUR

Vereist worden: ruime ervaring in een administratieve functie en commerciële inzicht, bij voorkeur met middelbare opleiding: S.P.D., boekhouden M.O., eventueel econ. doctorandus.

Geboden wordt een aantrekkelijke werkkring inhoudende de reorganisatie van het economisch beheer met het daaraan verbonden salaris van f 7.500 tot f 9.000 exc. 6% verhoging.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met opgave van leeftijd, godsdienst enz. in te zenden uiterlijk binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad bij de heer C. van Zweeden, Voorzitter van het Gasthuisbestuur, J. A. v. d. Goeskade 43, Goes.

Kennismaking uitsluitend na oproep.

BESCHIKBARE KRACHTEN

JURIST

43 jaar, veelzijdige ervaring op organisatorisch, bestuurlijk en publicistisch gebied, thans werkzaam in verantwoordelijke functie bij een instelling op het gebied van de internationale handel, instelling voor werkkring te veranderen. Speciale belangstelling voor internationale vervoersvraagstukken. Brieven onder no. E.-S.B. 32-1, Bur. van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

Naamloze Vennootschap N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK „DELFT”

gevestigd te Delft

UITGIFTE VAN

1500 certificaten van gewone aandelen aan toonder

elk groot f. 500.—

voor de helft delende in de resultaten van het boekjaar 1955 en ten volle in die van volgende boekjaren

tegen de koers van 150 %

waarvan 1150 certificaten uitsluitend voor de houders der bestaande certificaten en 350 voor de restantbewijshouders.

De inschrijving wordt opengesteld op:

[MAANDAG, 15 AUGUSTUS 1955

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur

te ROTTERDAM, } ten kantore van de Heren
's-GRAVENHAGE, } R. MEES & ZONEN
en DELFT }
te AMSTERDAM: } ten kantore van de Heren
BEELS & CO - DE CLERCQ &
BOON HARTSINCK
} ten kantore van de Heren
HELDING & VAN MARKEN

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 3 Augustus 1955.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren -inschrijving verkrijgbaar, alsmede exemplaren van de statuten en van het laatste jaarverslag en van de statuten en het reglement van de Vereniging tot Beheer van Aandeelen in de Naamloze Vennootschap Lijm- en Gelatinefabriek „Delft”.

Delft, 3 Augustus 1955 N.V. LIJM- EN GELATINEFABRIEK „DELFT”

Adverteer in E.-P.B.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennisman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

De Erven

F. Bohn te Haarlem

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 Juli 1955

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen . . . f.	95.531.478,25	Kapitaal f.	49.000.000, —
Nederlands		Reserve	20.000.000, —
Schatkistpapier „	455.100.000, —	Bouwreserve	1.000.000, —
Ander Overheidspapier „	63.321.910,72	Deposito's op Termijn „	224.897.236,71
Wissels	11.662.884,31	Geaccepteerde	801.483.552,78
Bankiers in Binnen- en Buitenland	40.088.198,99	Geaccepteerde Wissels „	17.173,38
Effecten, Syndicaten en Waarden	50.774.196,47	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten „	37.574.193,41	Geaccepteerd	304.807,24
Debiteuren	358.048.913,68	Overlopende Saldi en Overlopende Rekeningen „	26.315.220,60
Deelnemingen (incl. Voorschotten) „	5.916.214,88		
Gebouwen	5.000.000, —		
	<u>f. 1.123.017.990,71</u>		<u>f. 1.123.017.990,71</u>